

adások sorozata mutatja az utat, amelyen haladva adták át a kutatók a tudományos eredményeket a gyakorlat számára.

Az ERTI-nek 1949 óta két évkönyve jelent meg (1951. és 1952.), 1954. év elejétől kezdve pedig már negyedévenként rendszeresen jelentek meg „Erdészeti Kutatások” címen az ERTI közleményeinek füzetei magas nívón és gazdag tartalommal.

Az ERTI fejlődése felfelé ível. Ha ez nem történt a szükséges mértékben, annak okait az erdőgazdaság fejlődésének gyors ütemében kell megjelölnünk, valamint abban, hogy nem ismertük fel elég korán a tudomány és a gyakorlat dialektikus egységét.

Erdőrendezésünk fejlődése a felszabadulás óta eltelt időben

CSABÁN ISTVÁN
az Állami Erdőrendezési Intézet igazgatója

A felszabadulás előtti idők kapitalista erdőgazdálkodása, a II. világháború alatti rablógazdálkodás, többszörös túlhasználatok, „rendkívüli fahasználatok” nem maradtak következmények nélkül. Nyomukban nagykiterjedésű tarvágások, felújítatlanul maradt vágásterületek, alátelepítetlen, kiritkult idős állományok, elhanyagolt mesterséges erdősítések, sarjról újult, elcseresedett, elgyertyánosodott fiatalosok, — amelyekben helyenkint hárs és virágoskőrös sarjsokrok vették át a vezető szerepet a kísérő gyombokokkal — tisztítatlan, ápolatlan faállományok, vagy túlajtott gyérítések következtében kiritkult erdők maradtak ránk.

Felszabadulásunk után az államerdészet dolgozói előtt elsősorban megoldásra váró feladat a lakosság tűzifaellátása, a bányák termeléséhez, ipari üzemünk megindulásához, rombadólt épületeink, hídjaink felépítéséhez, helyreállításához szükséges faanyag sürgős biztosítása volt. Rendszeres erdőrendezési munkáról abban az időben nem lehetett szó egyrészt, mert az ehhez szükséges megfelelő szakszemélyzet hiányzott, másrészt pedig a fentvázolt sürgős feladatok elsőbrendűként jelentkeztek.

A 600/1954. sz. kormányrendelet elrendelte a 100 kh.-nál nagyobb magántulajdonban, majd később a községi tulajdonban lévő erdők állami tulajdonba vételét. E feladat végrehajtásában kaptak szerepet az akkori állami erdőigazgatóságok erdőrendezői a végrehajtással kapcsolatos birtokpolitikai kérdések tisztázásával, az állami tulajdonba vett erdők területi adatainak beszerzésével és az átvett erdőterületeket ábrázoló 1":160 öles méretarányú térképvázlatok elkészítésével. Ezt a munkát az akkor még alig 40—50 főt számláló, e munkaterületen működő műszaki dolgozóval végezte el az erdőrendezés s ez volt az alapja a későbbi években megindult erdőrendezési munkáknak annál is inkább, mert a háborús események következtében a régi üzemtervek sok esetben elpusztultak és sem a kezelő szerveknél, sem az erdőfelügyelőségeknél, sem a megyei, vagy országos levéltárakban nem voltak megtalálhatók.

Az erdőrendezés dolgozói ebben az időben szoros kapcsolatban álltak a megyei földhivatalokkal és a földreformtörvény végrehajtásával kapcsolatban az egyes községekben dolgozó mérnökökkel. Az erdőterületek állami tulajdonbavételével kapcsolatos műszaki munkák — az erdőterület nagyságának megállapítása, a vonatkozó vázlatrajzok és területkimutatások elkészítése, a telekkönyvezések — 1946. év vége felé zömében elkészültek. Időközben az erdők folyamatos állami tulajdonbavétele még folytatódott, s mind ebben, mind a birtokpolitikai ügyek intézésével kapcsolatos egyéb műszaki munkák elvégzésében — pl. üdülők részére való területkihasítások, volt tulajdonosnak visszahagyott területek felmérése és egyéb vitás területi ügyek rendezése — munkájában is tevékenyen közreműködött az erdőrendezés.

Az erdők területének ismerete mellett azonban egyre sürgetőbben jelentkezett az ezeken lévő faállományok mennyiségi és minőségi ismeretének szükségessége annál is inkább, mert a régi, — itt-ott megtalált — üzemtervek adatai sok esetben már régen elavultak, nem egy esetben hamisnak bizonyultak. Az üzemtervek többnyire nem is voltak fellelhetők, mert időközben elpusztultak.

Az erdőgazdálkodás helyes vitele érdekében az akkori felsőbb vezetés (MÁLLERD) 1946. évben elrendelte az egyes erdőgondnokságok kerületéhez tartozó állami tulajdonú és állami kezelésben lévő erdőkre vonatkozólag az ún. „Erdőleltár” elkészíté-

sét, mely a területi adatokon kívül a talált faállományviszonyokat: fafaj, kor, fatömeg, idős, középkorú és fiatalos faállományok vonatkozásában az ún. adatgyűjtőlapokon megközelítő pontossággal tárgyalta. Az egyes erdőtések sorszámot kaptak, s ezzel ellátva az 1:75 000-es térképlapokon feltüntetésre kerültek. Az adatfelvételt az akkori erdőgondnokságok tették és az egyes erdőrendezősek összesítették.

Az „Erdőleltár“ adatai területi vonatkozásban, de főként az élőfakészlet és annak vágásérettségi viszonyai tekintetében csak tájékoztató jellegűnek bizonyultak és még 1946-ban felmerült a MÁLLERD Erdőrendezési osztályán az az elgondolás, hogy szükséges lenne az „Erdőleltár“ megközelítő adatai helyett pontosabb adatszolgáltatásról gondoskodni. E kérdés megoldását az ún. „Ideiglenes üzemtervek“ elkészítése útján vélték megoldhatónak.

Az elgondolás az volt, hogy 1—2 év alatt az ország egész területén, — egyelőre az állami tulajdonban lévő erdőkre vonatkozóan — gyorsított helyszíni bejárás és erdőleírás alapján olyan ideiglenes jellegű üzemtervek és azok mellékletét képező ún. faállományfelvételi vázlatrajzok készüljenek, amelyek az állami erdők korviszonyait, akkori állapotát az Erdőleltár adatainál pontosabban rögzítsék, s az erdőgazdálkodás külső üzemi szerveinek gyakorlati erdőgazdasági munkáit, a felső vezetés számára pedig a megbízható tervezést megkönnyítsék.

A helyszíni felvételi munka 1947. tavaszán a fenti elgondolások alapján meg is indult, s 1948. év végéig az ország állami tulajdonban lévő erdeinek kb. 50%-ára el is készült és e munka 1949-ben tovább is folyt. Az elvégzett terepi munkák eredményeként az állami tulajdonban lévő erdők jellemző adatai feldolgozásuk után már üzemtervi formát nyertek, külön kimutatásokban kerültek felsorolásra a területi adatok, külön a fiatalos, külön a középkorú és ismét külön a tíz év alatt vágásérett faállományok jellemző adatai. Az ideiglenes üzemterv elkülönítve tárgyalta a fatermelés célját szolgáló erdőrésztleteket, külön a védőállományokat, valamint az ún. rontott erdőket. Az üzemterv tartozékát képező faállományfelvételi vázlatrajz számozással látta el az össze nem függő erdőtéseket, ezeket a gravitáció figyelembevételével erdőrészekre bontotta, s az egyes erdőrésztleteket az erdőrészeken belül tárgyalta.

Tekintettel arra, hogy a terepi munkák során az alkalmazott módszer az erdőállományainak leírása szempontjából bizonyos könnyítéseket engedett meg, ami pl. nagyobb erdőrésztetek alakítását tette lehetővé, továbbá, hogy a tagoknak, mint legkisebb földrajzi egységeknek, alkalmazását eljuttatta, a faállományok fatömegének meghatározását zömében fatermési táblák alapján kívánta meg, valamint hogy az egyes erdőrésztetek határainak tényleges bemérésétől is eltekintett, s ezeknek vagy csak a régi üzemtervi térképről való átvételére, vagy csak vázlatos berajzolására szorítkozott, mindezek következményeként e munkák pontosságát és a részletes tervezés céljára való alkalmasságát lényeges mértékben csökkentette.

A fentvázolt alapon elkészült ideiglenes üzemtervek a fejlődés akkori szakaszában, ha két év alatt az ország összes erdeire vonatkozólag rendelkezésre állhattak volna, segítséget nyújtottak volna a tervező és kezelő szerveknek, ha kezelésük — az adatoknak az egyes nyomtatványokban való elaprózott tárgyalása következtében — nehézkesnek bizonyult is.

Az időközben bekövetkezett átszervezés az erdőgazgatóságoknak tájegységi beosztása alapján Erdőgazdasági Nemzeti Vállalatok létesítését határozta el, ami az egyes nemzeti vállalatok mellett működő erdőrendezősek kerületi beosztását is megváltoztatta. Az ideiglenes üzemtervek egy-egy erdőgondnokságra készültek el és erdőgondnokságon belül több községben fekvő erdő adatait egy üzemtervben tárgyalták. Ez a körülmény különösen nehézséggé tette használatukat egy-egy község határainak egyik erdőgondnokságtól a másikhoz való csatolása esetében.

A fordulat évében népgazdaságunk minden területén megindult hatalmas arányú fejlődés az erdőgazdálkodást is magasabb követelmények, nagyobb feladatok elé állította. Egyre inkább nyilvánvalóvá lett, hogy az ideiglenes üzemtervek a tervgazdálkodás követelményeinek már nem felelhetnek meg s helyettük olyan, pontos helyszíni erdőleírások és felmérési munkán alapuló, rendszeres és végleges erdőgazdasági üzemtervekre van szükség, amelyek mind az erdők globális területi adatait, mind az erdőgazdasági beosztás alapját képező tagok és erdőrésztetek területét pontosan tudják szolgáltatni, valamint az erdő leírásának, az egyes faállományok jellemző adatainak is hű képét tudják adni, továbbá a legközelebbi tervezési időszakra —

5—10 évre — az erdőgazdasági üzemi szervek részére is megfelelő tervezési előírásokat tartalmaznak.

E felismerés alapján határozta el a felső vezetés az ideiglenes üzemtervek helyett végleges erdőgazdasági üzemtervek készítését. Dr. Magyar János erdőmérnök 1950. évben megtervezte a készítendő végleges üzemtervek összeállításához szükséges üzemtervi nyomtatványokat. Ezek az üzemtervezett erdő adatait könnyen áttekinthető, szabatos csoportosításban és formában tárgyalják, a kész üzemterv módot ad a legközelebbi 5 éves tervidőszakban foganatosítandó minden erdőgazdálkodási tevékenység megtervezésére. A végleges üzemtervek egyik legfőbb előnye, hogy külön-külön üzemtervben tárgyalják az egyes községek határában fekvő erdőket.

Az üzemterv formája, egyes mellékletei ismereteseek. Ki kell emelni azonban a végleges üzemtervek egyik mellékletének, a „Fafajok elosztása a korosztályokban” című mellékletnek fontosságát.

E táblázat az egyes községek határában fekvő erdők területi, fatömeg és növedék adatait fajonként és eredet szerint (mag, sarj) tárgyalja. A közigazgatási járasonként, majd az országra vonatkozóan összesített adataiból hű képet kapunk az egész erdőállományunkról és utat lelhetünk erdőgazdálkodási célkitűzéseink számára.

Újabb átszervezések után elérkezett az 1952-es esztendő, amikor az erdőrendezési munkák elvégzését, illetve irányítását az akkor létesített *Állami Erdőrendezési Intézetre* bízta kormányzatunk. Az ország 12 városában székelő kirendeltségek dolgozói vállvetve láttak hozzá a feladatok elvégzéséhez. Időközben az erdőgazdasági nemzeti vállalatok is átalakultak állami erdőgazdaságokká.

Az Állami Erdőrendezési Intézet megalakulásával az erdőrendezési kirendeltségek munkájában is a *végleges erdőgazdasági üzemtervek elkészítése* vált súlyponti feladattá. Megoldása a terepi munkák során végzett pontos helyszíni felvételek, részletes területfelmérések és hű erdőleírás készítésével, valamint tényleges — mérésen alapuló — fatömegfelvételek által vált megvalósíthatóvá. A felmérési és egyéb adatgyűjtési munkák, a terepen történt tervezői munka alapján a kirendeltségek székhelyén az év őszétől tavaszáig terjedő időszakban kerültek feldolgozásra és váltak üzemtervekké.

Mind a terepi, mind a belső feldolgozási munkáknál, bár lényegesen pontosabbakká váltak a korábbi évekhez viszonyítva, mégis érezte káros hatását az a tény, hogy az erdőrendezési munkák egész területét nem fogta át részletes utasítás, s a végzett munka így nem volt egységes. Itt említem meg, hogy az erdőrendezési munka 1952. évben már az időközben állami (üzemi) kezelésbe került közbirtokossági erdőkre is kiterjedt.

Az 1953-as évben határozta el az Intézet részletes erdőrendezési utasítástervezet elkészítését abból a célból, hogy mind a terepi, mind a belső feldolgozási munkák során felmerült problémákat, az esetleges egyéni felfogáson alapuló megoldásokat egységesen szabályozza, s a munkák szabatos és egyértelmű elvégzését minden kirendeltségen és annak valamennyi dolgozója részéről biztosítsa, továbbá az adatok összegyűjtését, felvételét, valamint azok üzemtervben való összefogását, az üzemterv szorosabban vett tervezési részét, mind a 10 éves tervidőszakra vonatkozó fahasználat — véghasználatok és ápolóvágások — módját és mértékét, mind pedig az elvégzendő erdőművelési feladatokat illetően egységesen lerögzítse.

Az „Utasítás” tervezet formájában 1953. év végén el is készült, s az Intézet hozzászólás céljából megküldötte az ERTI-nek, valamennyi erdőgazdaságnak és természetesen saját kirendeltségeinek is.

Az „Utasítás” tervezet figyelembe vette és anyagába be is építette a Szovjetunió e tárgykört érintő gyakorlati tapasztalatait, s az 1954. év folyamán a kirendeltségek a meginduló terepi munkák és a belső feldolgozási munkák során már ennek előírásai szerint igyekeztek eljárni. A tervezet szakmai továbbképzés keretében alaposan áttanulmányozták és megvitatták, majd észrevételeiket, tapasztalataikat az Intézetnek tudomására hozták. A sok irányból befutott hozzászólások és gyakorlati tapasztalatok áttanulmányozása után a folyó évben jelenik meg a végleges „Erdőrendezési Utasítás”. Ez kétségtelenül az erdőrendezési munka területén az adott körülményeknek megfelelő legkorszerűbb elvekre és gyakorlati megoldásokra fog felépülni, s a gazdálkodás üzemi szervezetei számára olyan alapot fog jelenteni, amelyre bizton, építhetik fel tervezési és gyakorlati munkájukat.

Az Intézet és kirendeltségeinek létszáma a kezdeti 40—50 főről a kapott feladatoknak megfelelő mértékig emelkedett, a több éven át azonos munkakörben dolgozó műszaki gárda kellő tapasztalatot és gyakorlatot szerzett a rájuk bízott fel-

adatoknak helyes megoldásához. Nagy segítséget kapott az erdőrendezés a felső vezetés részéről. Több főigazgatói utasítás szabályozta az erdőrendezés kapcsolatát az erdőgazdaságokkal. Kötelezővé tette, hogy a terepi munkák során az erdőgazdaságok illetékes előadói a feldolgozás alatt álló erdőterület nagyságától függően — 500 hektáronként legalább egy napot — töltsenek együtt az erdőrendezés külső munkáit végző dolgozókkal, hogy a felmerült problémákat a helyszínen legyen módjuk megoldani. A munkát végző erdőrendezők maguk is igyekeztek a kapcsolatot felvenni az erdőgazdaságokkal és erdészetekkel, meg kell azonban őszintén mondani, hogy a jövőben az erdőgazdaságoknak és erdészeteknek több időt kell szakítaniuk arra, hogy minden feldolgozás alatt álló erdőterületre kijussanak és az erdőrendezés dolgozóival kapcsolatban legyenek, mert ezt nagy elfoglaltságukra való hivatkozással több esetben nem tudták megvalósítani.

Az erdőrendezés dolgozói közt kiszélesült és állandóvá vált a munkaversenymozgalom, több újítás, ésszerűsítés, jobb munkamódszerek bevezetése segítette elő a végzett munka megjavítását. Egyes dolgozóink jó munkáját ismerte el a felső vezetés akkor, amidőn a múlt évben az „Erdőgazdaság kiváló dolgozója” címmel tüntette ki az Intézet és a kirendeltségek több műszaki dolgozóját.

Az Országos Erdészeti Főigazgatóság létrehozásával egyidőben a Főigazgatóságon belül az erdőrendezés is külön főosztályt kapott.

Az erdőrendezés hivatott arra, hogy az erdőgazdaság fejlesztését szabályozó 1040/1954. számú M. T. határozat megvalósítását biztosítsa. Ma a főosztály, az Intézet és valamennyi kirendeltség minden dolgozója erre a munkára összpontosítja minden tevékenységét. Eddigi munkájuk eredményeként *az állami tulajdonban és üzemi kezelésben lévő erdők kb. 70%-áról áll rendelkezésre jóváhagyott, érvényben lévő (50%-ban 5 éves, 20%-ban 10 éves érvénnyel), 10%-áról jóváhagyott ideiglenes üzemterv, 20%-áról pedig 1955—56. években fog elkészülni a végleges üzemterv.*

A múlt év augusztus havában új szervezet — az erdőrendezési felügyelők szervezete létesült. E szervezet hivatott az üzemtervezés ellenőrzésére. Az állandó és szoros kapcsolat, mely a főosztály, az Intézet és a kirendeltségek között az erdőrendezési felügyelők révén fennáll, kétségtelenül egyik biztosítéka lesz a fejlesztési határozat megvalósításának.

Az erdőrendezés munkájának további javítását célozza az ez év tavaszán az erdőrendezés mintegy 30 dolgozója számára Sopronban, az Erdómérnöki Főiskolán rendezett háromhetes szakmai továbbképző tanfolyam.

Az elért eredmények mellett további feladat a végzett munkát minőségi, szakszerűségi szempontból állandóan javítani a központi ellenőrzési rendszer egységesítésével, a munkát végző dolgozók fokozottabb megsegítésével, a legjobb munkaszervezés, korszerű munkamódszerek alkalmazásával és a kifogástalan műszaki felszerelés biztosításával, valamint a dolgozók állandó szakmai és politikai nevelésével, ugyanakkor a végzendő munkát az önköltségcsökkentés vonatkozásában is behatóan továbbfejlesztteni. Nélkülözi még az erdőrendezés a korszerű, hazai viszonyainknak megfelelő fatömegtáblákat és egyes fafajokra vonatkozó fatermelési táblákat, amelyek elkészítése az Erdészeti Tudományos Intézet feladata.

Összefoglalva: a felszabadulás óta eltelt tíz év alatt az erdőrendezés munkájában nagy fejlődés történt, jó eredmények születtek, s továbbra is arra törekszünk, hogy az erdőrendezés a reábizott felelősségteljes munka egyre jobb elvégzésével elősegítse hazánkban a szocializmus építését.

Az erdőgazdasági bérezés fejlődése

D E R S I G Y U L A

Az erdőfejlesztési határozat és az erdészet új szervezeti formája ráirányították a figyelmet a bérek alakulására, a normák fejlődésére és általában a munkaügyi kérdésekre. Az ebből folyó feladatok megoldása küszöbén a helyes intézkedések megtétele érdekében szükséges visszapiantani az eddig megtett útra. Az elmúlt évek bérügyi intézkedéseit elemezve kell vizsgálnunk, hogy az eddigi helyes intézkedéseket továbbfejleszthessük, a helytelen vagy túlhaladottakat megfelelőbbekkel válthassuk fel.

Az 1946 évi földművelésügyi miniszteri rendelet, amely a felszabadulást követő évek első olyan intézkedése, amely az erdőgazdasági munkások bérezését általános